

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Elofizetési díjak:</i>		A társulat minden rendű tagjai	A lap szellemi részét illető cikkeket a szer-
Egész évre	4 frt	a lapot tagdíjajkért kapják.	kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz-
Félévre	2 "	—	tári, — az esetleges reklamációk pedig a
Szegyedevre	1 "	Kéziratokat nem adunk vissza.	kiadónak küldendő.

A székelyföldi kegyuri kérdéshez.

A székelyföldi kepelgy századok óta máig igen sokat és komolyan foglalkoztatta mind a kepelélményekből élő egyházi személyeket, mind a kepe kiszolgáltatására s ezzel az egyházi személyek ellátására, szóval az egyházak, plebániák és azok tartozók gondozására, fenntartására kötelezett községek, községi lakosokat, híveket. — Ezek fenntartásának kötelezettségi ügye a folyton fejlődő viszonyokhoz képest időnként újabb és újabb alakban s különféle magyarázatokat nyerve — lépik fel. Az ügy a székelyföldi egyházak, plebániák, iskolák, képező papság, tanító-testület, s az ezek fenntartására kötelezett községek, lakosok, hívek ügye s ennek, mint ilyennek a mai viszonyokhoz való alkalmazása, az érdekelték szükségletei szerint való megoldása nem oly öletszerű és önkényűleg magyarázott eseményt képez, hogy azt bárkinek egy odadobott és indokolatlan frázisa kedvéért, — melyet talán épen a dolog elől való szándékos kitérés, hogy ne mondjuk személyes tekintetekből származó kétesbe-cső akarat sugalmaz — megoldottnak, bevégzettnek tekintsük, a felett egyszerűen napi rendre térjünk.

Az akarat szabadság nagyon szép tulajdona a szabadságra teremtett embernek, de a szabadságnak lényegét és való szépségét a szenvedélyek által hajszolt túlsápongó szabadsággal szemben épen az isteni akaratból folyó törvényen és kötelező konstitúciók korlátai képezik.

Szabadjon tehát ezen állásponttól a rendelkezésre álló több konkrét eset közül az alábbi eset alkalmazásból a kegyuri jog és kötelezettség kérdését nyilvánossá tenni, hozzájárulásra híván fel az érdekeltet, ahhoz itt hozzájárulni.

A konkrét eset a következő: Csik-Szt-Mihály tiszta róm. kath. község. A fakepekötées lakosok a nehéz faizás és korlátolt erdölési viszonyok miatt az egyházi személyeknek takepe illetményét nem tudták illő módon és pontosan beszolgáltatni. A beszolgáltatás a községi előjárásnak sok bajt és fáradságot okozott, annál többet az egyházi személyeknek és híveknek. — A kegyur község képviselő testülete a bajt orvoslandó 1887 febr. 14-én. 3. szám alatt illetőleg 1887 május 3-án 1. szám alatt kelt jegyzőkönyvi határozattal a takepe illetménynek pénzértékben a község pénztárából való kiszolgáltatását elhatározta. A képviselőtestület a törvényszabta kellekeket és feltételeket betartván, batáskörében jogosan határozott. E határozatot Csikmegye törvényhatósági bizottsága 1887 október 23-án tartott gyűlésé-

ben megerősítette, sőt közbevetett felebbezés folytán azt a Nmtgú Belügyminiszter ur is a vallás s közoktatásügyi miniszter ur véleményének meghallgatása után a felebbezés mellőzésével a székelyföldi egyházi személyek és hívek közötti szokás és gyakorlati jognal fogva helyben hagyta. A magas miniszteri leírás szösz szerint így hangzik:

Másolat.

M. kir. Belügyminiszter.

24073
IV. 6. szám.

Csik megye közönségének.

Csik-Szeredán.

A vármegye törvényhatósági bizottságának 1887 október 23-án tartott közgyűlésében a csik-szt-mihályi r. k. és gr. kath. egyházi személyek fakepeinek a községi pénztárból való beszerzése iránt Cs.-Szt.-Mihály község képviselő testülete által 1887. február 11-én 3. sz. a. illetőleg 1887. május 3-án 1. sz. a. határozatok felett 207 sz. a. kelt határozatát az az ellen Szakáli Ferenc és társai csik-szt-mihályi lakosok, nem különben Gergely György csik-szepvici gr. kath. lelkész és Csitra János által közben tett felebbezések alkalmából felülvizsgálván, a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter ur véleményének meghallgatása után a felebbezés tárgyát képező határozatnak a r. kath. egyházi személyzet failletményének kiszolgáltatásáról intézkedő részt Szakáli Ferenc és társai televellezésének elutasítása mellett az alábbi indokokból helybenhagyom; — azon részét azonban, a mely a gör. kath. egyházi személyek nyugalom oly járandóságait érdekli, a szintén alább következő indokokból megváltoztatom és elrendelem, hogy az utóbbi kérdés az érdekelt felek meghallgatása s a failletmény jogalapjának s a szolgáltatás kit terhelő voltának kiderítése mellett újból tárgyalassék és tokozatos határozatok által intézessék el, s addig is, míg a failletmény követelésének jogossága kérdésében jogérvényes határozat fogna keletkezni, az eddigi gyakorlat lesz tisztába hozandó és fenntartandó; — ha pedig a gyakorlat az volna, hogy a failletményeket eddig is a község, mint erkölcsi testület szolgáltatta és e gyakorlat a község 1887 május 3-án 1. sz. a. kelt határozata szerint (életbe léptetni) a községre hátrányosnak bizonyulna, mi szintén megállapítást igényel, — ideiglenesen a most idézett községi határozat intézkedése, a melybe a M. kir. vallás- és

közoktatásügyi miniszter közlése szerint a gör. kath. egyház felsőbb hatósága is beleegyeznek, fogadtatva vehető.

Helybenhagyandó volt a törvényhatósági határozatnak a róm. kath. egyházi személyek járandóságát illető része, azonkívül, hogy az alapján szolgáló községi képviselőtestületi határozat szabályszerűen jött létre s fellebbezéssel senki által nem támadhatott meg és az illető egyházi személyzet sőt utóbb az egyházmegyei hatóság által is elfogadtatott, még azon okból is, mert a kérdéses fellebbezési eljárásának a község kegyuri jogából folyó kötelezettségen alapulván, az ily kötelezettség pedig az egész községet terhelvén, ennek teljesítésére a községi pénztár is igénybe vehető, — mert továbbá az új erdőtörvény rendelkezése értelmében fogadtatott erdőrendezésnél fogva a községi erdő a kegyuri fellebbezések természetbeni kijáratásához szükséges mennyiséget ki nem adván, ennek előállításáról más módon gondoskodni kellett és most a hiányzó kegyuri tevékenységnek egyelőre a községi erdők kímélése, ezzel ismét a község érdekének a részről előmozdítása eszközöltek, s végre: mert a fellebbezésben felhozott azon körülmény, hogy a kérdéses kegyuri tának a község pénztárából beszerzése ezen pénztárra nézve alig megbíráható új terhet fog rón a községet és annak pénztárát ezen kötelezettség teljesítése alól, melylyel az illető egyházi személyzetnek törvényes alapon keletkezett és százasodó gyakorlat által megerősült követelési joga áll szemben, fel nem menthető.

A határozatnak a gr. kath. egyházi személyzet járandóságát érdeklő részét azonban megváltoztatnom kellett, mert, az 1887. május 3-án 1. sz. a. kelt községi határozatnak minden indoklás és további intézkedés nélküli s azért már e tekintetben is helytelenül történt hatályon kívüli helyezése magában foglalja a gör. kath. egyházi személyzet fellebbezése kijáratásának beszüntetését, az ily intézkedésre pedig a törvényb. bizottság tekintettel a nevezett egyházi személyzet e részbeni igénye mellett szóló hosszas és háborítlan gyakorlatra, valamint azon körülmény, hogy az egyházi személyzet kérdése igényének jogosságát maga az avval terhelt község sem vonta kétségbe, hivatva nem lehetett, mert továbbá a törvényhatósági bizottság az említett fellebbezés iránti köteles jog alapjának az érdekelt felek meghallgatása mellett alapos kiderítést rendel 1886. évi december 19-én 87507 sz. a. kelt rendelettel vett meghagyásnak sem felelt meg; ily jogokról pedig az érdekelt meghallgatása nélkül intézkedni nem lehet, s végre, mert a vitássá vált egyházi személyzetek iránti kérdésekben az intézkedés első sorban a községi hatóságokat, nem pedig miként a vármegye alispánja az 1888. évi december 31-én 2651. sz. a. kelt jelentésben tévesen véleményezi, a rendes bíróságokat illeti.

Budapest, 1889. május 11-én.

Lukács György s. k. államtitkár.

Sz. 1078—889. bgy.

A Tekintetes főszolgabíró urnak

Szépvizen.

Az 1887. évi 4195. számú jelentésére való hivatkozással jelen döntvény a vonatkozó iratokkal együtt további szabályszerű eljárás végett azon felhívással küldetik ki, miszerint illető gör. kath. lelkesít utasítsa, hogy fellebbezőket kötelesek azok fizetni ezután is, a kik azt a panasz kelte előtt fizették.

Csik-Szereda, 1889 május 22-én. Alispán helyett

Madár Imre s. k. főjegyző.

Sz. 1988—89.

A Tkts. körjegyző urnak

Helytt.

Érdekeltek értesítése és mihez tartása végett kiadatik.

Csik-Szépviz 1889 május 25-én.

Mihály Ferenc s. k. főszolgabíró.

Sz. 1010—889.

kj.

Alkalmazkodás, láttaozás, az egyházi személyzettel és gör. kath. csikszépvizi lelkesít ural közlés végett kiadom. Csikszépvizi, 27/5 1889.

Klein Adolf s. k. körjegyző.

A községi bíró, pénztárnok urnaknak Csik-Szt.-Mihályo-i visszavárolag.

Az egyházi személyek ennek alapján fellebbezésük iránti pénztértekben kölcsönösen megállapítva 1890-ig, — ez évben fizetve ki 1895 évi iratmennyüket — a község pénztárából kaptak. A községi képviselőtestület az irt 1895 évi iratmennyét 1896-ban jegyzőkönyvi határozattal utalta ki. E kintaló határozat bekerült a közigazgatáshoz. Ez pedig már az 1896 évi iratmenny kifizetését a fentebb közölt 24073—IV. b. 1898 sz. magas miniszteri intézkedés ellenére beszüntette. E beszüntetés ellen a plebános a Nmlgu Bellügyminiszter urhoz fellebbezéssel élt. Erre a Bellügyminiszter ur az alispán urhoz intézett leiratában fentartotta idézett 24073—IV. b. 898 sz. intézkedését. De azt az alispán ur nem adta ki, nem hajtotta végre. A plebános újból a nevezett Bellügyminiszter urnál megstírgette a fellebbezés hátralékok kiadását. A miniszter ur újból fentartva előbbi intézkedését utasította az alispán urat az ügy elintézésére. Mind hiába, az egyházi személyek maig sem kapták meg fekepejüket. Ezek után kelt az alispán urnak felterjesztését kivonatossan visszaidó és lényegét feltüntető következő magas miniszteri leirat, miből látha ólag az alispán ur a kegyuri kérdés felvetésével és a község kegyuri joga és kötelezettségének letagadásával kitérni siet a fellebbezés iránti iratmennynek a község pénztárából való kifizetése elől. A leirat szövege szerint így hangzik:

Másolat.

M. kir. bellügyminisztertől.

1023 szám

IV.

Másolat. Csikvármegye IV.-a. közönségének.

A csik-szmihályi róm. kath. egyházi személyzet fellebbezéseinek a község pénztára terhére való kiszolgáltatása tárgyában, múlt évi január 8-án 16 szám alatt kelt főispáni előterjesztéssel bemutatott iratokat oly felhívással küldöm vissza a (cimnek), hogy mennyiben a múlt év január 6-án 196 sz. alatt kelt alispáni jelentés szerint a székeltyöldi politikai község, ugy a szóban levő község és kegyur soha nem volt, s mint ilyen semmiféle kötelezettséget nem teljesített, az általa gyakorolt kegyuraság pedig csak a látszólagos, mert tulajdonképpen onnan származik, hogy az arányosítás kezességelvétele előtt a birtokosság vagyona a község kezelt, ügyeit intézte, a szolgáltatásokat helyette teljesítette s így a kegyuraságot is csak helyette gyakorolta, ennél fogva a fenti kérdés tisztázása céljából az összes érdekelt bevonásával vizsgálatot tartson, s egyben ugy az egyházi személy

ket, miut Csik-Szentmihály köz-éget utasítsa, hogy a kegyuraság mibenlétére nézve, okmányokkal támogatott bizonyítékokat bocássanak a vizsgálat vezetője rendelkezésére.

Budapest, 1898 évi február 2-án.

A miniszter helyett

Szell Ignác s. k.

államtitkár.

A másolat biteleltl

Boeckay Teofil s. k.

(Folyt. köv.)

Fegyelmezés a népiskolában.

— Irta: Bakó Elek tanító. —

(Folytatás.)

Vizsgáljuk a lopást. Ennek természetes következménye: közvetlen és közvetett. A közvetlent az igazság adja meg, hogy az ellopott tárgyat tulajdonosának adjuk vissza, a közvetett eredmény pedig: a megszégyentülés, mit a bűn magával von. — Ha iskolánkban előfordul a lopás, annak kiegyenlítésében akadályokkal találkozunk ugyan, de nem legyőzhetetlenekkel. Gyakran megtörténik, hogy egyik-másik növendékünk iskolatársának tollát, palavesszőjét, ironját vagy egyéb tárgyat tulajdonítja el. Ez esetben ha rajta kapjuk, vagy a tett csakugyan rábizonyul, kezdetben elégséges az eltulajdonított tárgy visszaadása mellett növendék társai előtt a megszégyenítés, vagy a padból való kiállítás. De ha mégis növendékünk ezen lopási hajlama ismétlődne, akkor keményebb javító eszközökhöz folyamodunk. A bűnös apját magunkhoz hivatjuk s gyermekét is oda állítjuk, hogy érezze a szegény fájdalmát, mit atyjának okozott. Elmoudjuk előtte az esetet s komoly tanácsul adjuk az apának, hogy valamely alkalomra, midőn neki szüksége van valamit új tárgyra, vagy új ruhára, azt ne vegyen, tagadja meg tőle, minthogy a veendő tárgy árán most az ellopott tárgyat kell visszatéríteni. Így mind a közvetlen, mind pedig a közvetett büntetésben részesülni fog.

A gyermekek testi és lelki erőinek fölfrissítése érdekében szükséges és szokás órákötők közt néhány pernyi szünetet adni, melyet ők rendesen játszással szoktak eltölteni. Ilyenkor tapasztaljuk, hogy némelyik nagyon csintalan, civakodó, veszekedő. Ezeket legjobb és legcélszerűbb a jätéktől egy bizonyos időre eltüntetni; félreállítjuk vagy beküldjük az iskolába, de mindig olyan helyre állítjuk, hogy láthassa társainak csendes játékát. Tapasztalhatjuk, hogy ezen élvezet megvonása a gyermeknek lelki fájdalmat okoz és bänködő szemmel nézi társai szórakozását. Ezen eljárásunk által a gyermekkel belátatjuk azt, hogy mégis csak jobb csendesnek, szelidnek, illendelmeknek lenni: ő is igyekszik ezen rosz szokásával fölhagyni.

Fegyelmezéstünk alapelve tehát, hogy növendékeink saját tetteiknek természetes visszahatását mindenkor tapasztalják; de óvakodjunk, hogy a természetes következmény helyett indulatunkból eredt mesterséges visszahatásokat alkalmazzunk büntetésekül. Egyedül ezen mód szeri meg számunkra a nevelő valódi tekintélyét, mert a zsarnoki eljárás által klerószakolt tartozkodás nem tekintély, hanem féltelém, mely alatt a legnagyobb gyűlölet ólálkodik. Az a leg-

szebb dicsősége a tanítónak, ha növendékei szeretik s mégis mikor az iskolába, vagy az iskola udvarára lép, tanítványait illendelmis rendben találja. (Folyt. köv.)

Tarlózás

a belső-szolnoki esperesi kerület történetéből.

Összeszedgeti: Kovács Gyárás.

IV. Plebániák.

B. Szamosújvár.¹⁾ Latin szert. plebánia (zárda), 1868. Ez év őszén Kozma Dömét választották meg szamosújvári gárgyáonná s így ő lett lelkésze a róm. kath. hitközségnek. Ez év kimagasló alkotásainak egyikét képezi „a szegény ifjak szemináriumának“ szervezése a szerzetházban. Ez boldog emlékezteti Fogarasy Mihály erdélyi püspöknek közszóni életbeléptetését. A nagyevű főpap ugyanis, tekintettel azon szomorú körülményre, „hogy sok gyermek úgy a Székelyföldön, mint a vármegyéken csupán azért nem részesül oktatásban, mivel a szülők nem képesek az iskola színhelyén szállást fogadni s a szülői háztól távol élelemről és kellő felügyeletről gondoskodni: elhatározta, hogyoly helyeken hol gyamasium van, kisserzti „Szegény ifjak szemináriumát“ állít fel, melyben szállást, felügyeletet s — ha lehet — egy tál vastag ételt, vagy legalább kenyeret kapjanak azon szegény gyermekek, kiknek különben sem anyagi képességük nincs az iskolába járásra, sem pedig nem vétethetnek föl a rendes alapítványosok sorába.“²⁾

Ezen szándékának érvényesítését ez idén (1868) Szamosújvárt a szent ferenczdiak zárdájában kezdette meg, hová nt. Kozma Döme házfőnök atyának okt. 14-én következő felszólító levelet küldött:

„Főpásztori utazásomban gyakran ismerkedtem meg katolikus, vagy ha nem is katolikus, de a katlu. egyház iránt jó indulattal viseltető gyermekekkel megáldott családokkal. Szemeimmel láttam, mint küzdenek azon keblökben támadt aggodalommal, miként nevelhessék gyermekeiket szegénységök és az iskolától való távollétök miatt. Ily aggodalmak közt megjelenésemet körükben az isteni gondviselés művének tekintik; körülvesznek gyermekekkel s kérnek, hogy enyhítsen állapotuk kerveit: oszlassam el gyermekek nevelése iránti aggodalmaikat; — mindent tőlem várnak azt gondolván a szegények, hogy módom van könyvet törleszteni, mindenkin segíteni.“

„En szánon a szegényeket, mert látok közöttök oly családokat, melyeknek elődei erős támaszai valának a katolicismusnak, — másokat, kiknek gyermekei ha vallásos szellemben képezetnek, lelkes katolikusokká válnának.“

Azért a főpásztor aggodólóg arról gondolkodik, miként és hol lehetne ily szomorú állapotokon úgy segíteni, hogy a szegénységen és katolikus ügyeinken is segítve legyen. Mindenekelőtt a szerzetesekre és ezek házára gondol, melyek már a múltban a katolikusok menhelyei és gyűlöntjai voltak az üldöztetettek között. „Hiszem — mondja — hogy a mostani sz. ferenczrendiekben sem lesz tekintetben kevesebb buzgóság, miut a réztekben. En legelőször is tiszt. Atyáságodnak — Kozma Dömének — buzgóságát kívánám igénybe venni s négy szegény gyermeket akarnék Szamosújvárt iskoláztatni — a szegényeket szegények módjára — oly formán, hogy legyenek azok a zárdában külön szobában elhelyezve, kapjanak naponta déiben és este kenyéretti ellátás mellett egy tál tápláló vastag ételt.“ „Tiszteletösedet ennél fogva felhivom, hogy tekintse e magasztos célt, melyre nekem, mint a jótékonyág erényének gyakorlásában buzgólkodó s a keresztény művelődés és haladás terén működő férfúnak törekednie kell — írja meg nekem, mennyiért lenne hajlandó egy-egy gyermeket tíz hónapig a kített módon ellátni?“

1) „Egyházi és Iskolai Hetilap“ 1868 évi 46 sz. 364 l.

2) Lásd e lap 12-ik számát!

A főpásztor nemes szárdékának kivételét, a „szegény ifjak szemináriumának“ felállítását emlegetett háztörök is szíve egész hevével óhajtván, főpásztorának jelentette, hogy a négy gyermek ellátásába, havonként egyre öt forintot számítva — 20, tíz óra üszesen 200 o. é. írt kívántatik, agynemű, könyvek és ráhátat nem értetvén ide.

Az ajánlat főpásztori méltánylás és örömmel fogadtatva, szervezte lett a „szegény ifjak szemináriuma a következő szabályzatok szem előtt tartása mellett:

1) Felkelés reggel 6 órakor, a után rendes imádság az Ur anyjának elmondásával, azután tanulás, hét órakor sorszerinti ministrálás a templomban és iskolába menés.

2) Délben az Ur anyjának imádkozása.

3) Délután iskolába menés.

4) Este lefekvés előtt az Ur anyja s rendes imádság. Szombaton este azonkívül szent olvasó és egy kis ima a jötevőkért.

5) Minden hónapban egyszer gyónás.

6) Minden felév végével a gyermekek iskolai bizonyítványai kiveendők és a külső és belső visletről szóló jelentés mellett a püspöknek fölterjesztendők.

„Ebből láthatja Tisztelendőségem — végzi be a Főpásztor — hogy én itt egy kis szemináriumot állítok be, s ha Isten e kis intézetre áldását adandja, basonlót fogok más conventekben is tenni, remélvén, hogy ily jutékedések által a nevelés ügyét előmozdítjuk s Isten orzagát terjesztendjük.“

A szeminárium helyiség berendezését a Főpásztor és zárda eszközlötték, s midőn az előmunkálatok bevégeztettek, az új intézetbe felvétellett négy ifjú:

Deésről Gereze Péter róm. kath.

Bálványosvátaljáról Láposi Máton református.

Alsó-Kapnikról Hutter Odón róm. kath.

Deésaknáról Kőmives Cseh Ferenc róm. kath. vallású ifjú.

Meddig állott fel e szeminárium s mily eredményvel: a kérdésekre csak ezen feljegyzéseket találjuk a Domus Historiában: Ezen szegény gyermekek már három év óta szállásolnak, kosztolnak a zárdában s gyakorolják a helybeli iskolákat kellő szorgalom és tehetségökhez mért előhaladással. Ez szol 1811-ik évről. 1874-ik évben ismét olvasuk: Fogarasy Mihály 1868 től idáig — tehát hat év óta minden évben — négy szegény gyermeket ölelmazet a zárdában, kik az itteni iskolákat gyakorolták és gyakorolják (Dom. Hist. p. 177—183.) Később már nincs említés az intézet fennállásáról. Annnyi azonban állitnatunk, hogy a „szegény ifjak szemináriumának“ eszméje még mindig igen nagy megtörtölást érdemel s hogy ki ne vesszen, hanem éljen, azt még mindig hasznos és szükségesnek indokolják azon körülmények, melyek Fogarasy püspök bumáans gondolkozásában felszínre hozták s jötevényében az eszme megtestesülését a katolikus ügy hálásan érezte. Az ily nemezebb eszmék felkarolása és tovább fejlesztése különösen ott, hol a katolikuság szétszórt, széthullott kévéket képez, mindig igen szükséges és életbe átvitelük olyan posztulatum, mely elől csak az ügy bátránya mellett lehet kitérés, mi azonban nem üdvösleges dolog. De hát mit tegyünk? Sok üdvös eszme van, mely megtestesítésre vár, de nincs anyag hozzá. E sorsta jutott az emlegetett „szegény ifjak szemináriumának“ ügye is. — — (177—183.)

Visszatérve a lelkészség közelebbi historiájának folytatásához, megjegyzem, hogy 1868-ik évben Csomák Emuánuel nagyváradi apát-kanonok a zárda fedele kijavítására 200 frtot adományozott.

Felémli a háztörténet azt is, hogy a szamosújvári hívek, mily buzgók a miséztetésben Ez nem csak vallásos buzgóságukra vall, hanem jötevényesség a zárdára is, mely a hívek miseadományai nélkül nem tudná magát tentartani. (179. l.) Ezért hálás is irántuk a Domus Historia írója, mert azt mondja róluk: „A zárdához ma is jötevényok az örmények.“ — „Az Isten tartsa meg a nemes örményeket! Náluk nélkül a zárda megbuknék, míg általuk boldogulhat!“ (p. 183.) (Folyt. köv.)

T Á R C A

Az én kis szobám.

Van nekem egy kicsiny szobám,

Élfer benne minden,

Boldog, igen boldog vagyok

Látom minden kincsem.

Benne vagyon egy szép képem,

Édes atyám képe;

Valahányszor rátekintek,

Könny ül a szemembe.

Benne vagyon másik képem,

Drága anyám képe;

Valahányszor rátekintek,

Fáj a szívem érte.

Értük sirok néha-néha,

Értük fáj a lelkem.

Mert ha őket elveszitem,

Oda minden kincsem.

Híven csüngök e két képen.

Boldogságom tárgyán;

Imádkozom szülőimért,

S így róvom le hálám.

Várterész Antal.

Gyulafehérvár 20 év előtt és most.

(Vége.)

Régi okmányok bizonyítják, hogy a jelenleg meglevő oltárokon kívül a foglalás előtt még Szent Jakab, továbbá minden hívő lelkék, Szent Imre, Ur színe változása és Szent Márton oltárai is voltak, melyek azon időben igazgatókkal bírtak.¹⁾ Az Ur színe változása oltárának pedig kormányzója volt.²⁾ Minő hitélet lehetett akkor! De a kálmínisták, kiknek oltárra nem volt szükség, a hányat találtak, mind lerombolták és kidobták azokat.

De folytassuk szemléket tovább a déli mellékhajón lefelé. Ott találjuk a Hunyadiak síremlékeit megcsontítva, síralmas állapotban. Elelőtt 20 évvel a sírok magokra állottak, most pedig rácsesal azaz léccel vannak bekerítve. Innen átmenve az északi mellékhajóba, ott látjuk Izabella királyné és fia János Zsigmondnak szürke márványból készült pompás sarkofagjait, dombor színekkel és metszetekkel díszítve. Ezek is feketére festett falécekkel vannak bekerítelve; inkább illett volna azonban mindkét helyre vasrácsot. Külö-

1) Lásd káptalani levéltár. Cista Com. Szatmár III. n. 18. Com. Torda IV. n. 1. Com. Alb. Cista III. n. 8.

nős, hogy ezen két utóbb említett siremlék nincs megrongálva, a rajtuk fekvő szob. ok nincsenek megcsontítva!*) Mi lehet ennek oka? Holott ugyanazon időben ezek is már meg voltak. En azt gyanítom, hogy ezen sírok kemény márványból lévén, a tatárok rombolásának ellene állhattak, mert alig hihető, hogy a vad tatárok éppen ezen sírokat meg akarták volna kímélni, ellenben a Hunyadiaké sárga fővenykből való lévén, könnyebben voltak megcsontíthatók.

Innen egy percre szállunk fel a karszatra, melyet most 6 kemény dómiai köoszlop tart; a régi alatt vékony taoszlopok állottak. A mostani új orgona, a mint értesültem, Kolonius D. orgona építő műve; de a régi orgona nagyobb és szebb hangzatú volt; erről Szeredai⁴⁾ ezt írja: *Organum pneumaticum maximum ecclat insigni sane artificie factum.* A bazilika boltozatja ezelőtt 20 évvel be volt meszelve, most pedig világos kékre van festve, a mi a boltozatra igen jól illik.

Többször hallottam különféle balvéleményeket ezen egyházi építészeti szempontból. Legfőbb hiányaként azt hányták fel: hogy nincs egységes stílyben építve. De ezen kitógás még dicsőségére szolgál. Hát hogyan is lehessen itt egységes építészeti modor, hiszen ezen egyház 900 év alatt különféle modort élt át? Legelső alakja biznaci, később román izlésű volt, mit kerekívtől ablakmaradványai, római oszlop fejezetei és párkánydíszítményei bizonyítanak; azután például Hunyadi korában már a gótépitészet volt mérvadó; erre mutatnak a csücsüves boltozat és ablakok; később jött a renaissance izlés. Ennek megfelel az egyház északi oldalához épített tornác úgy, hogy ezen bazilika most már a biznaci, román, a góth, és a renaissance építészet idomait hordja magán. De vegyünk buesúti a Diócesisnek és Erdélynek eme kincsétől, s folytassuk szemlénket a mellette épült: püspöki palotában.

Mennyi emlék fűződik ezen régi fejedelmi és püspöki lakhoz. A reformáció behozatala utáni utolsó püspök Bornemissa Pál elűzése után Izabella özvegy királyné és fia János Zsigmond fejedelem költöztek abba. Itt lakott a Lengyelországból ide bejött Blandrata György, a fejedelem udvari orvosa és itkára, ki az unitárius vallást Erdélybe behozta s ingatag fejedelmét is megnyerte az új tanak. Itt tartotta Báthori Zsigmond fejedelem nagyszerű nászünnepét Mária Krisztierna ausztriai főhercegnővel. Itt végeztette ki Mihály vörjda a Báthori András bibornok és fejedelem gyilkosát, Ördög Balást. Innen küldött szét a vérezgő Bástyaloboncát prédára . . . De hosszas lenne az itt történt eseményeket felszámolni.

Maga a püspöki palota külseje 20 év óta nem sokat változott, de az udvarra belépve, azonnal kellemesen lepett meg annak befásítása, virággal díszes pázsintágyai és park-szerű rondója. A palota belseje nem is hasonlítható a kissé elhanyagolt régihez. Az idegen mindgyárt észreveheti, hogy a széles szőnyeggel bevont lépcsőzet az erdélyi püspök lakába vezet.

Itt is kezdjük meg szemlénket az udvari kápolnában. Ez merőben újja van átalakítva. Már a főbejárat előtt látat²⁾ feszületet hirdeti, hogy a palota legszentebb pontjánál vagyunk.

Szemben a kápolna főbejáratával emelkedik az új és ritka mű remek izléssel készült oltár, rajta a szentsegtartó, két felelől Borromei Szent Károly és Pádai Sz. Antal szobraival; gyóntató szék, ülőpadok és térdelő zsámolyok is vannak a gyönyörű, kifestett kápolnában, mely tének idején fűthető. A főbejáratól balkézre nyúlóajtó a palota nagy termébe vezet.

A fag terem dívatos festésű falain kereken az erdélyi püspökök életnagyságu arcképei függnek, oly híven taláva, mintha beszélőnének. Ezen terem arról is nevezetes, hogy midőn az alkotmányos szabadság hajnala hazánkra felvirradt Erdély akkori püspöke, Haynald Lajos ezen teremben tartotta az erdélyi tárom nemzet bizalmi férfival és nagybirtokeisaival ama híres konferenciát, mely hivatva volt a magyar alkotmány helyreállítására iránti javaslatát felterjeszteni.*)

A nagy teremből a fogadóterembe átmenve, a két ablak közé helyezett óriási tükörrel szemben az Udvözítőnek remek faragványú kezetbe foglalt mennyei díszfénytől túláradó, fehérbe öltözött alakja lepi meg a belépőt, mely az emberi nemért ászúrt Szent Szívét fénytől ragyogva ábrázolja.

Innen átmentem a gróf Batthyáni-féle püspöki könyvtár megtekintésére.

Ezen könyvtár az egykori Trinitáriusok templomában és melléktermeiben van elhelyezve. A főajtón átlépve, a a tempomszerű tágas csarnok a nézőre igazi nagy benyomást gyakorol. Itt is sok változást vettem észre; egyfelől abban, hogy ezelőtt 20 évvel ama régi kötésű könyvek, melyek most illő helyeiken állanak, akkor a padlón elszórva heverték. Egyáltalában miudemit ritka rendet, tisztaságot és cészerű berendezést találtam. A könyvtárnok³⁾ mindent készséggel meguntat és mindeben kelő felvilágosítást ad; ő maga tanulmány utakat tesz, hogy az egész könyvtárt a korszellem igényeinek megfelelően újból rendezze, és ez óriási munkát véghezvitelére megkívánató jártassággal, tudományos képzettséggel és kitartó ernyedetlen szorgalommal bír; — de szüksége is van reá, mert a könyvtárnokság mellett még theologiai tanár; és mind a két hivatala nagy felelősség jár. A könyvtár, a nagynevű Fogarasy Mihály és Lönhart Ferenc püspökök nagyszámú könyveivel tetemesen szaporodott.

Együtt megtekintem a papnövelédét is. Itt a kápolna vont magára figyelmemet, a régi oltár helyén most egy új oltár áll, s a hol régen egy feszület függött, ott jelenleg oltárkép és alatta szentsegtartó van. Atekintettem a növendékek lakszobait, és a tantermeiket, de mindenütt tisztaságot, példás rendet és bizonyos szerény kényelmet találtam. A növendékek jövődó bivatásuk komolysága, enyhítve a fiatalág vidorságával, a szent pálya magasztosságának előérzete, a szerénység és alázatosság kinyomtatával arconok — o'y kedves és szimpatikus benyomást tettek reám, melyet feledni nem tudok.

Tovább folytatván szemléutamat, a legnagyobb változást észleltem a régi kis gymnasium helyén, hol most egy nagyszerű két emeletes monumentális épület emelkedik gyönyörű homlokzatán és felirattal: *Róm. kath. főgymnasium.*

Tovább menve meglepetve láttam, hogy a városak azon keleti része, a hol ezelőtt 20 évvel egy pusztaság terült el most be van építve nagyszerű katonai épületekkel. Végül kellemesen lepett meg a vár közepén elterülő park, mely

2) Lásd kápt. levéltár Cista Comit. Alb. III. n. 6.

3) Megvannak — tájladom — csontitva azok is; különösen a arcon össze vissza van verve. Szerk.

4) Szeredai: Series Episcoporum. Transsylvaniae.

*) Mi úgy tudjuk, hogy e konferenciát lenn a városban a püspöki virágház nagytermében tartották Szerk.

egy szép sétatért képez kaucyargó úttal, árnyas ülő helyekkel és a közepén épült kioszkkal.

Leszállva a vártól, bámulva láttam, hogy a vártért képező régi pusztá helyeken árnyas utak és eleven kertek között jut az ember az alvárosba.

Itt már nem sok időm maradt a megfigyelésre, csak a néhai Fogarasy Mihály püspök által alapított kápolnát, apácázárdát és leányiskolát tekintettem meg. Az itteni tanintézetek különösen magukra vonták figyelmemet; minthogy úgy a püspöki lyceumban, mint szintén a főgymnasiumban és a leányiskolában a növendékek illetve tanulók száma örvedetes eredményt tüntet fel; ugyanis míg régebb a papnöveldeben csak 30—35, a főgymnasiumban 200—250 s a leányiskolában 160 volt a tanulók átlagos száma, ma már a papnöveldekek száma: 50, a főgymnasiumi tanulóké meg túlhaladják a 300-at s a leányiskolát látgatóké 380-ra rug.

Kérdém egy az itteni viszonyokkal ismeretes mérvadó személyiségtől: hogy e fellendülésnek mi lehet az oka? és ezen feleletet kaptam:

Isten küldött nekünk egy főpásztort, kinek fáradhatlan apostoli buzgalma mindenre áldást hoz, új virágzásnak indul az egyház és az iskolák; a tanuló ifjúság nemcsak tudományos, hanem vallásérkölesi nevelésben is részesül. Ez mind az ő műve; kit Isten tartson is meg hazánk, egyháznak és nemzetünk javára!

Maros-Vásárhely, 1899.

Bias.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Püspök ur ő méltósága** december elsőjén a reggeli gyorsvonattal Budapestről székvárosába hazaérkezett.

— **A pápa Zichy Nándor grófhhoz.** XIII. Leó pápa brevét intézett Zichy Nándor grófhhoz, annak hetvenedik születésnapja alkalmából. — A brevé magyar fordításban a következő:

XIII. LEÓ PÁPA.

Kedves fiunk! üdvöt és apostoli áldást!

Tetszik Nekünk üdvözetünkkel növelni azon örömet, melyet a fölött érzesz, hogy e napokban szerencsésen megéred életednek hetvenedik évét. Amit élted folyamán a hazaért és egyházért cselekedté, méltán megérdemli, hogy mindazok, akik az egyház és haza javát szívükön viselik, neked még igen hosszú életet kívánjanak. Azt mi is lelkünkben óhajtjuk neked; hogy pedig Isten ajándékaival és vigasztalásaival árasztson el téged, apostoli áldásunkat, szeretetünk zálogát, a legszívesebben adjuk read az Urban.

Adatott Rómában, Sz. Péternél, 1899. november 13-án, pápaságunk huszonkettedik évében.

XIII. Leó pápa.

— **Aranymise.** November hó 21-én ünnepelté *Weber* Béla ny. főespereslebanos áldozópapságának félszázados évfordulóját. Ez alkalomból a petrosényi Szt. Ferenczendi nővérek házi kápolnájában papársai segédkezése mellett csendes misét mondott. S bárha látóképessége nagyon meggyengült, erős emlékezeténél fogva az egész misét minden fennakadás nélkül képes volt végezni. Szentmise után a papság

a hitközség és különböző testületek tisztelegtek a jubilánsnál s kívántak még hosszú életet.

— **Uj orgona bírálata Csik-Kozmáson.** Csik-Kozmás községe újból világos jelet adá vallásos buzgóságának és áldozatkészségének, mert templomát egy új orgonával gazdagította. En ennek megvizsgálására kértvén től, azt 1899. évi november 15-én az egyháztanács jelenlétében teljesítvén, a vizsgálat eredményét az érdeklődők kedvéért a következőkben vagyok szerencsés a nyilvánosság elé bocsátani:

1) A hat mezőli orgonatest bár magában véve nagyon csinos és az izlésnek megfelel, a homlokspokra való tekintettel nem volt jól választva, mert főmezője nem közepén, hol a boltozat magasabb, hanem a két szélen van, s ezekbe a középnagyságu cinsipok is csak törve lettek behelyezve, mi miatt az orgonahomlokzata méltóságteljes alakjából sokat veszít. E két mező között lévő két alsó kisebb mezőt a kitett principálnak kisebb sippjai, a felső két mezőt néma cinsipok töltik be. A román stílyu orgonatest, valamint ennek a karzat homlokzatán levő miniatúrja, oszlopfőjeinek és ékítményeinek aranyozásával jó benyomást tesz a szemlélőre, s obajtandó, hogy izlésnek meg nem felelő sokszínű festése a főoltár színével összhangzó színnel cseréltessék ki.

2.) Az orgona gépezete golyó rendszerű, melyben minden egyes sípcsatorna rugó által felfelé mozgatható golyó által nyílik s ennek súlya és a sűrűsített levegő nyomása által záródik; előnye az eddigi ismert csuszka s rugós golyó rendszer fölött az, hogy az orgonasípolás ki van zárva. Faanyaga a szelládának szélőkékeknek és szélvezetőnek a legjobb minőségű s a férgék ellen enyves festékekkel biztosított fenyőfa. A gépezet hálózata vékony falécekből sárga és vörös réz huralakból s zörgés ellen posztóval bélelt anyacsavarokból van készítve és oly ügyesen összeállítva, hogy semmi kívánni valót nem hagy maga után.

3) A fuvó a szelláda alatt van elhelyezve; egy szelmerítővel, erős karvasakkal ellátott, háromszorosan bőrozott, gordonhural kötözött kettős szelgyűjtő redőnyvel egy könnyen mozgatható emeltyűvel, biztosító szeleppel, nyomás szabályozó óraszerkezettel és oly szelmenyiséggel, hogy nagyobb szabásu orgonának is megfelelő lenne.

4) A játékasztal az orgonatest előtt foglal helyet oly módon, hogy közbe és az orgonatest között a játszó a legnagyobb kényelemmel mozoghat s használhatja a kéz- és lábbillázatot. Homlokzata fényezett jubarfa, melynek vízszintes lapján fekete fényezett keretben a celulózzal beborított fehér és ébenfa billék izlésesen vannak elhelyezve; két oldalt a 10 esztergályozott, feketére fényezett, csinos változat huzony foglal helyet porcellánba égetett változatnevekkel. A billézet mozgása könnyű, alja posztóval bélelt, tolható, szárral ellátott redőnyvel fődetik be. A játékasztal alján van a Forte, Piano és pedálcsatló gépezet vasból készült combinaló rugókészülék, melylyel az ügyes orgonista celszerűen élhet a maga kényelmére a játszásban, a megnyitásban az orgona hangját egy lábnyomással szeliddé, vagy erőssé teheti. Emeli az orgona tekintélyét a 12 hangra alkalmazott 18 billés pedale az egy 8¹ és egy 16¹ szóló változattal, valamint a pedálcsatló segélyével lecsatolható 18 mély orgonahanggal. A pedálbillézet mozgása zajtalan.

5) Az előljátszó és pedálás orgona szólóváltozatainak száma 9, valamennyi Cf. 4 és félnyolcad a párisi A szerint hangolva.

1. Principál 8' 85% cimből F-től kezdve 30 sip a homlokzaton, a többi az orgonatestben gyönyörűen csiszolva. Hangja erőteljesen zengő, hangolása tiszta, de valamivel erősebb mint kellene, mit a templom acustica-hiánya telt szükségessé. Ugyan ez áll a többi változatokra nézve.

2. Octáv 4' 75% cimből, a principáléhoz hasonló, de nyolcaddal magasabb zöngéssel és tiszta hangolással. Ezen változat, mint a Principál támogatója, élet és határozottságot kölcsönöz az orgonának.

3. Salicional 8' alsónyolcad vörös fenyőből a többi 75% cimből, szűkmeretű, tiszta hangolású, szelid átjáróságra gerjesztő zöngéssel, a Gambával vagy a kis fuvalával használva, hatása meglepő.

4. Gamba 8', 12 horgony és 42, 75% cimből a távoli vadászkürt hangját utánozó szelid zöngéssel.

5. Boardon 8, tágmeretű, 36 fa és 18, 75% dugott cimpittal, tömör, komolyságra intő zöngéssel; gyászmisén a fuvalával sikerrel használható.

6. Fuvala 4' vörös fenyő- és juhartából, a felső nyolcad 75% cimből szelid vidámságra keltő, susogásszerű hanggal.

7. Mixtur 2' 2/3' gég, háromsoros, 75% cimből 162 cimpittal, az orgonálásnak ünnepélyeséget kölcsönző teljes orgonálásnál használható kevert változat.

8. Cello 8' pedálváltozat a gordonkahaugját utánozó, erőteljes zöngéssel, 12 nyitott horgonysípjal.

9. Subbass 16' pedálváltozat, bőmeretű, erőteljes hangú, dugott 12 sípjal.

A sípok száma: 510.

Ezen orgonát építette T. Boda József. Művészetének ezen első zsengeje, anyagának zilársága, gépezetének pontosságja és változatainak kellemessége által mesterének szakértéséről és lelkiismeretességéről győz meg minden szakértőt és reményt ad arra, hogy kellő kezeléssel mellett igen sok évtizeden át emelheti a hívek vallásos buzgóságát és tanuszkodhatik áldozatkészségéről.

P. Tima Dénes.

— **Egy érdekes eset.** Konjicából — Boszniából — írják lapunknak a következő esetet: Konjicában lakik egy zsidó vallású járásorvos nejével, özvegyen maradt leányával és annak három gyermekével. A napokban a gyermekek egyike toroklobban halálosan megbetegedvén, azon kezdett tűnődni a nagypapa, hogy hová és kiáltal fogja eltemettetni unokáját, ha az meghal, miután ott zsidó pap és zsidó temető nincsen. A katolikus és a szerb temetőbe nem fogadják be, a mohamedánéba pedig ő nem akarja. Elhatározta tehát, hogy beteg unokáját a más kettővel együtt megkeresztelteti. Tényleg így is tett. A beteg gyerek pár óra múlva meghalt és kath. szertartás szerint a katolikusok nagy részvétele mellett eltemették. A másik két gyereket pedig katolikus módon neveletliti.

— **Római hírek** Nov. 17-ikén a Forum Romanumon egész halmoz régi aranypénzre bukkantak. A szerencsés felfedezők közönséges munkások voltak, kik a Vesta-szültek háza alján egy Néró idejéből való szemét vagy vizgödört takarítottak ki és bizonyára minden egyébre gondolat, csak arra nem, hogy rövid pár óra múlva 379 fényes szép aranypénzt halászhatnak ki. A munkások az első marok pénzzel tisztánt az előjárókhoz futottak, a kiknek feltügyelete alatt késő estig folytatták a kutatást, mialatt erős csendőrfedezet szorította vissza a kíváncsi népesedést. A pénz legnagyobb része Antemius császár idejéből való. Az egyes darabok egyik oldalukon a császár képeit mutatják e felirattal: D. N. ANTHEMIUS P. F. AV. (Dominus noster Anthemius Publii Filius Augustus). — a másik oldalon két

lándzsás legionarius látható, a mint jobbjukkal a keresztrel ellátott golyót tarják, fejkük felett olvasható: SALUS REIPUBLICAE. A talált pénz között Marcianus, Vibius Severus, Valentinianus, Leo, Flavius Julius Constantius és Eufemia idejéből való darabok is vannak a megfelelő császárok arcképeivel; a keresztet tartó Viktoria alakjával és e felirattal: VICTORIA AVCCO. Hogyan került e pénz a gödörbe? Valószínűleg a barbárok betörése idejében e gödörbe dobták az összeget birtokosa azon reményben, hogy alkalomadtán kivetheti. A mit ő nem tehetett, megteszik most, midőn lázzal folytatják a munkálatokat. Baccelli miniszter fényesen megtalálta a becsületes felfedezőket.

Rómában erősen készülődnek a szent-év megünnepléséhez. Sz. Péter temploma oszlopcsarnokát, a merre a szent Atyának karácsonykor a templomba kell vonulnia, fűvehálózatall veszik körül, hogy mérsékellenség a légtömegek. Az ünnepélyeségek hosszú sorához újakat csatoltak. A jövő évben több szentélevenízt helyezett kiállításba Ő szentsége. Május 6-ikára a francia nagy zarándoklat megérkezése és a Terziáriusok nemzetközi gyűlékezése idejére De la Salle és Rita da Cascia szentéleveníztava van kitűzve. A következő (esetleg megelőző) vasárnapokra több boldoggá avatás volna felosztva. Biztosra veszik Lestiriac, Martinego és egy bajor venerabilis boldoggá avatását. Hát a három magyarral mikor vesszük ennyire . . . ?

A napokban jelent meg a Collegium Germanicum et Hungaricum 1899—1900. iskolaévre szóló katalógusa. A növendékek száma e szerint 99. Ezek közül a nagy Németország összes tartományaira 46, Ausztriára 18. Magyarországra (a két horvattal) 15, Svájcra 5, Németalföldre 2, Romániára (cum dispens. Apost.) 2, Lichtenstein hercegségre 1 esik. Az intézetben 43 egyházmegye van képviselve. Legtöbb növendéke Kölnnek (9), Boroszónak (7), Trier és Münsternek (5) van. Magyarországtól van 4 kalocsa, 2 székesfehérvári 2 esztergomi, 2 erdélyi, 1 veszprémi, 1 csanádi, 1 pécsi (és 2 zágربی). Az intézet rektora P. Biederlack S. J. — E több mint háromszázados collegium, melynek alapítása Sz. Ignácnak oly sok fáradságába került s melynek dotációjáról XIII. Gergely oly fejedelmi bőkezűséggel gondoskodott, súlyosan érzi az Itália unta áldásait. Míg 1870-ig fekvő birtokai után évenként legfeljebb 4000 lira (frank) adót fizetett, most csak körülbelül 70.000 frankot kell évenként az olasz-nagyok zsebébe fizetnie (tehát évi jövedelmének csaknem egy harmadát). Természetesen az alapítványos helyek ily körülmények között alaposan megcsappantak elannyira, hogy most legfeljebb 50 alapítványos hely van, magyar öt, pedig régenté 100 alapítványos volt, magyar 12. A legújabb időben egy kalocsa úrhölgy tett 2 magyar növendék számára alapítványt.

Az elhunyt Mertel bibornok, az Egyház Vice-Cancelláriusa helyére Ő Szentsége Parocchi bitorost nevezte ki. Parocchi utódja Ő Sztsége új Vicarius-Generalisa Jakobini bitoros lett.

Pénztárosi üzenet.

A pályázatok egyszeri közlésének a díja 1 ffr 30 kr. — Szeke-res János. Megkaptuk 1899-re is.

I R O D A L O M.

— **Irodalmi jelentés.** Van szerencsénk a mélyen tisztelt olvasóközönség figyelmét kiadványaink 62-ik évfolyamára, Madonne Abbé címzetes kanonoknak: „Histoire de la Renaissance du Catholicisme en Angleterre ou XIX. siècle.” (A katholicizmus újjászületése Angolországban a XIX. században) című. jelesen ismert s magyar fordításban megjelent munkájára felhívni!

A szerző, a ki a leírt eseményeknek hosszú időn át volt figyelmes szemlélője, egykorú források és tudományos folyóiratok alapján állította össze művét, melyet 1896-ban másodszor átdolgozva, harmadik kiadásban bocsátott a nyilvánosság elé. Írója a tárgyat az 1548-ik évvel kezdve, nagy vonásokban mutatja be azt a szakadást, mely az említett évben az

angol katolikus Egyházat érte, hogy föltárja ennek helyzetét a XVIII. század végén, mikor a lefolyt idők alatt uralkodó vallási türelmetlenség és szenvedélyes jogfosztás következtében misem jellemezte inkább a katolikus ügynek reménytelen voltát, mint az az országzserete visszhangzó no popery (le a pápával) kiáltás! De az általános esüggedés közepette, mint szólítja az örökös Gondviselés új életre a katolikus Egyházat — az a mű tulajdonképeni tárgya. Az említett XVIII. század vége új korszakot kezd.

Megismeri az olvasó e műből az angol tudományosság nagyszabású otthonait, betekintést nyer az ország alkotmányos világába, az anglikánizmus szervezetébe, ennek sokoldalú, de tehetetlen erőmegfeszítéseibe, látja a rituális mus vergődését. Föltárja e század annyi szellemhősének tanulságos életpályáját, kik a jellem nagyságával és szilárdságával vonzzák az olvasót.

Megragadón szemléli az igazság után epedő lelkek vívódásait egy Spenceer, Manning, Newman pályafutásban, kik az anglikánizmust, — melyben születtek, — akarván új létalappal ellátni, a katolicizmusnak válnak valóságos fényoszlopaivá. E főalakok köré csoportosulnak az események s a többi személyek, kiknek nagymérvű küzdelmeiből szív- és érzemesülést meríthet az olvasó.

S a tárgynak mind e változatosága az előadás páratlan könnyedségével gyönyörködtet a nélküli, hogy rajta a fordításokban gyakori nehézségnek csak nyoma is észrevehető voltán.

A művet különben, melyet boldogemlékü IX. Pius, a közelmúltban szentéges Atyánk, XIII. Leó pápa s számos bíboros gazdag elismerésben részesített, misem jellemzi jobban, mint egyik bíborosnak következő nyilatkozata: „Abbé úr! . . . Könyve új fegyvert nyújt a vitatkozók kezébe, fegyvert, mely inkább gyógyít, mint sebesít.

Azért ismétlően ösztönöz ajánljuk, mert abb n minden rendű és rangú kétségrelen szellemi élvezetre találhat.

A mű ára (egy kötet, 532 oldal) 2 forint 50 krajcár.

A budapesti növendékpapság
Magyar Egyházirovadalmi Iskolájának
ez évi tagja.

A munka püspök urunk ő méltóságának van ajánva.
Szerk.

Pályázatok.

— Az erzsébetvárosi kántori állásra pályázat hirdették. Jövedelem: 1) 500 frt készpénz, 2) tisztesség lakás, 3) 4 ül fa, 4 stola. — Pályázótól csakis ének- és orgonálásban való jártasság kívántatik; Pályázati határidő december 15l Erzsébetváros. 1899. november 25. Avedik Lukács főesperes plebánus.

— A lövétei (Udvarhelymegye) rom. kath. népiskolánál egy újonnan szervezett 4-ik tanítói illetve tanítónői állomásra folyó évi december 8-ig ezenel pályázat hirdették. Jövedelme: Tisztességes lakáson kívül a) Államsegélyből 265 frt, b) a birtokosság és községpénztárból évnegyedenként előre fizetve 100 frt, — c) tandíjemen a tankötelesektől 25 frt. — d) vetemény címen a községpénztárból 5 frt, — e) három kubik kemény tűzifa lakáshoz szállítva (bécsi öl) értéke 30 frt, — f) tanterme fűtésétől tenmaradó fa értéke 5 frt. g) a községertermészetben ad sőt, értéke 5 frt, — Kötelessége ezen járandóságokért: a III—VI-ik osztályos mindennapi, valamint az ismétlő leány gyermekeket a női kézimunka és előírt tantergyakban önállóan oktatni, alkalmas időben istenitiszteletra vezetni és ott rájuk felügyelni. Ezen ötödéves korpótlékkal összekötött állás elnyeréséért kizárólag csakis okleveles tanítónők adhatják be kellően felszerelt folyamodványaikat a

kitűzött határidőn belül tő Daró Alajos iskola széki elnök úrhoz. — Megjegyeztetik, hogy az állás kinevezés után azonnal elfoglalandó és tanév közben elnem hagyható. A véglegítés egy sikeres próba év után történik. Az iskolaszék üléséből. Lővétén, 1898. november hó 24-én.

Kotsaq Sándor,
isk. sz. jegyző.

— A zombori (Udvarhelymegye) rom. kath. kántortanítói állomás trespédésben lévén, arra ezenel pályázat hirdették Ezen állomás évi jövedelme kényelmes úri lakás, két szoba, téli és nyári konyha, pinse és gazdasági épületeken kívül a) 124 frt államsegély, b) 261 frt 50 kr az egyháztól, c) gabona magtárból 40 régi véka kukorica melynek piaci értéke kitesz: 32 trtot. Egy év mulva ötven véka kukoricát fog kapni — d) községi pénztárból 20 frt. — e) tandíjából 20 frt. — f) Esetleges stóla. g) 655 öl kintű veteményes kert. — h) Szabad feladás és szabad legettetes minden megszorítás nélkül. — i) Sösvíz jog. j) Ötödéves korpótlék. Iskola a lakással egy földel alatt. Az udvart patak szeli át. Kötelességei: a mindennapi és ismétlő tankötelesek tanítása. Kántori és harangozó kötelességek teljesítése. Pályázni ohajtók jelen év dec. 20 ig, kellően felszerelt folyamodványaikat alírtotthoz nyujtsák be. Csak okleveles kitanítók pályázhatnak.

H.-Karácsonyfalva (u. p. H.-Oklánd), 1899. nov 23-án.

Szekeves János s. k.
lelkész, iskolaszéki elnök.

— A közsévényes remeték rom. kath. iskolánál Kakucs György tanítónak elpályázása folytán egyik tanítói állomás trespédésbe jöven, arra ezenel pályázat hirdették — I. Járandóságai: a) 300 frt az egyház pénztárból havi előleges részletekben b.) 76 frt államsegélyből c.) 3 öl kemény száraz tűzifa 24 frt értékben d.) Ötödéves korpótlék, ha arra jogosult. e) Két szoba és egy kamrából álló tisztességes lakás és hozzá veteményes kert — 2 Kötelessége: az iskolaszék által megjelölendő osztály önálló vezetése s valamelyik rendkívüli tantárgynak: u. n. ének, torna, vagy kertészet tanítása és esetleg az ismétlők oktatása. Csak okleveles tanítók pályázhatnak. Pályázni kívánók felhívatnak, hogy kellően felszerelt folyamodványaikat folyó évi december hó 8-ig alatt írt iskolai elnökséghez küldjék be. Az állomás a kivezés után azonnal elfoglalandó.

Közsévényes-Remetén (Marostordomegye), Erdély, u. p. Deményháza 1899 nov 14-én

Pap János,
a. esp. k. remeték pleb
isk. sz. elnök.

STUFLESSER FERDINAND

szobrász és oltár-építő

St-Ulrich-Grödenben, Tiroi,

ajánlja fából készült, több színre festett szent

szobrai

magasság centiméter 80 100 120 140 160 170 180

arany szegélylél ára frt 23 35 50 65 84 100 115

Oltárokról és keresztutakról árjegyzéket és költségvetést ingyen és bérmentve küldök.

Ő Szentsége XIII. Leó pápa által 1894-ben kitüntetve.

Elismerő írat.

Szívesen tejezem ki Tekintetességének teljes elismerésemet valóban keresztény szellemben és nagy művészettel készit szobor-csoportozatokért, melyek egyházmegyém több templomának díszül szolgálnak. Kérem, hogy ez elismerő nyilatkozatomat belátása szerint használja fel.

Praha, 1896. október 20.

† Schönborn Ferenc P.
bíboros hercegeknek.

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Körödy Péter dr.
Szerkesztőtársak: Bálinth György, Péter János dr., Wagner Sándor, Zlamal Agost.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.